

дистанційне навчання. Затверджено Наказ Міністерства освіти і науки України 25.04.2013 №466. URL: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13/para18#n18> (дата звернення: 21.01.2019). **б. Триус Ю. В., Герасименко І. В., Франчук В. М.** Система електронного навчання ВНЗ на базі MOODLE: Методичний посібник / За ред. Ю. В. Триуса. Черкаси. 220 с.

Джерела

Дистанційний курс «Вступ до прикладної лінгвістики»:
<https://moodle.donnu.edu.ua/course/view.php?id=2047>

Ситар Ганна, Грицай Андрій

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ТА НАПОВНЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО КУРСУ «ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА: ФОНЕТИКА» НА ПЛАТФОРМІ MOODLE

У статті визначено структуру дистанційного курсу «Прикладна лінгвістика: фонетика». Розглянуті особливості створення основних компонентів курсу, схарактеризовано питання адаптації навчальних матеріалів до можливостей навчального середовища Moodle.

Ключові слова: дистанційний курс, компонент дистанційного курсу, Moodle.

На сучасному етапі розвитку комп'ютерних технологій стало можливим створення спеціальних курсів для дистанційного навчання студентів. Варто зазначити, що платформа Moodle є досить гнучкою та пристосованою до різних типів завдань, що раніше реалізовувалися лише в очній формі навчання.

Ритм сучасного життя вимагає від освіти особливої гнучкості. Саме тому дистанційні курси надають можливість отримувати та перевіряти знання незалежно від часу доби, місцезнаходження, стану здоров'я та фізичних можливостей студента.

Наразі проблема проектування і якісного наповнення дистанційних курсів є актуальною, адже їх створення належить до пріоритетних завдань усіх ЗВО [3].

Дистанційний курс передбачає ті ж самі усталені форми навчання, але із залученням сучасних комп'ютерних технологій. Основними компонентами дистанційного курсу є навчальні матеріали (дистанційні лекції або уроки, практикуми, довідники та ін.), наочності (презентації, схеми, таблиці і под.), елементи контролю (тести, робочі зошити, форуми, дискусії та ін.) та система зворотного зв'язку з викладачем [7].

Обов'язковим складником дистанційного навчання є активний обмін інформацією, питаннями та відповідями між всіма учасниками навчального процесу [2].

Мета пропонованої статті – схарактеризувати особливості створення та наповнення дистанційного курсу «Прикладна фонетика» на платформі Moodle. Поставлена мета передбачає розв'язання таких завдань:

1. Визначити структуру дистанційного курсу.
2. Описати компоненти створеного курсу.
3. Виявити проблеми, які виникли під час створення дистанційного курсу, та запропонувати шляхи їх розв'язання.

Під час створення курсу «Прикладна фонетика» на платформі Moodle ДонНУ імені Василя Стуса основним завданням було проектування та безпосереднє наповнення такого продукту, який би зміг зацікавити студента та спонукати його виконувати поставлені завдання незалежно від форми, часу та місця навчання.

Пропонований курс складається з 11 розділів. Перший з них – загальний, інші – 10 тем, які передбачені робочою навчальною програмою курсу «Прикладна лінгвістика: фонетика».

Загальний розділ також називають нульовим згідно з «Уніфікованими вимогами до дистанційних курсів у Донецькому національному університеті від 26.05.2008» [7]. Він містить такі елементи: опис, програму та план курсу, літературу до курсу, глосарій, підсумковий тест, анкету для моніторингу якості курсу та зворотній зв'язок з викладачем (див. мал. 1). Варто зазначити, що створювачі курсу прагнули врахувати особливості поведінки студентів, зокрема, їх бажання опанувати матеріал в іншій (нелінійній) послідовності. Наприклад, специфікою підсумкового тесту є можливість його виконання тільки один раз. Якщо студент помилково або з цікавості почне його проходити, система не зможе надати йому другу спробу. Для уникнення таких проблем в дужках було зазначено, що тест має розв'язуватися в кінці курсу.

Прикладна лінгвістика: фонетика

News forum

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПРИКЛАДНА
ЛІНГВІСТИКА-I

Словник термінів прикладної фонетики

Література до курсу

Підсумковий тест (в кінці курсу)

Анкета

Зворотній зв'язок

*Мал. 1. Нульовий розділ дистанційного курсу
«Прикладна лінгвістика: фонетика»*

Тематичні розділи склалися з кількох компонентів. Умовно структуру розділу можна подати так: лекція – література для конспектування (в електронному вигляді) – презентація до теми – зразки виконання індивідуальної та самостійної роботи студентів, що вивчали курс «Прикладна лінгвістика: фонетика» аудиторно – практичні завдання – тести (див. мал. 2). За потреби залучено додаткові матеріали, наприклад, файли відповідних програм-аудіоаналізаторів і зразки різних звукових форматів, які можна завантажити для подальшої роботи.

Тема 6

МОДЕЛЮВАННЯ ФОНЕТИЧНИХ І ФОНОЛОГІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ

 Карпіловська Є.А. Інформаційні моделі лінгвістичних об'єктів

 Презентація до теми "Моделювання фонологічних і фонетичних систем"

 Казка про моделювання Комар Ірини

 Практичне заняття до теми "Моделювання фонологічних і фонетичних систем"

 Тест до теми 6 - Варіант 1

 Тест до теми 6 - Варіант 2

Мал. 2. Тема 6 «Моделювання фонетичних і фонологічних об'єктів»

Найважливішою особливістю курсу є залучення матеріалів студентів. Саме це, на нашу думку, може привернути увагу здобувачів вищої освіти та спонукати їх до глибокого вивчення теоретичного матеріалу і виконання практичних завдань. З урахуванням особливостей кожної теми це різні завдання: казки на

задану тему, кросворди, ребуси, презентації, есе та статті (див. мал. 3 і 4). Ці матеріали створювали студенти 1 курсу освітньої програми «Прикладна лінгвістика» (2017-2018 та 2018-2019 навчальні роки), які відвідували навчальні заняття з прикладної фонетики в очній формі. Це кращі зразки виконання індивідуальних завдань та самостійної роботи, у всіх випадках вказано прізвище та ім'я автора.

Казка про Спектрограф і Мелодію Собко Ірини

Поворотна стор. Тися 3

Казка про Спектрограф і Мелодію

У давньому королівстві Фонетиків завжди панувала тиша гармонія і всі музи жили в гарі та злашчі. Але одна усіх шаленіла і безтурботна: жвава був собі маленький сучаний Спектрограф. А євухам він тоді, що він давали даймо не міг віддати свою найкращішу музу.

Спектрограф був талановитим музурою і любив насичувати в усіх його промахи, тому й професія у нього була відомою: він писав портрети людських королівства. Його роботи завжди і були дуже корисні в різних сферах, так як софістичні, оброблені та інтегровані мелодіїми, завжди були швидкі, радіо- та гіпершвидкі та швидкі. Проте Спектрографу цього було мало. Він змінив своєрідний мелодійний портрет пісні, який він наславлявся всім. Дуже довго він шукав свою музу і, коли це здалося, він знайшов її в Мелодії. Проте Мелодія завжди закручувала його. Вона була найкращою і всім на світі дівою.

Спектрограф був на своєму місці всім часом, коли Мелодія починала поводитися для портрета. Завжди, коли він звернувся до неї, що так довго шукав і його муза завжди була втілюю, проте не всі були так просто...

Одного дня Спектрограф віддає їй свій єдиний ніжно-красуно: власна її не було, другі так не могли давати. До свого вчора він шукав її, як дитина на отримав листки.

«Ну що, чудово, що ти мені дала свою музу? Даруй шукати, вона у мене і ти її більше не любиш. Твоє старе знамення С.»

«Що це всі означає? Де жара Мелодія? Того така це «С.»? Не міг віддати Спектрограф. Він одразу хотів вирушити на пошуки, але жаль не знав де саме шукати. Та й знайомий, цей його почувається на літеру «С», у нього було багато. Що ж робити? І раптом, він отримав листа в якого була написана Спектрофа, яка кричала, щоб Спектрограф стався її портрет, але той не хотів цього. Вона його не жалілася. Навіщо вона кирилася почувається?

Він довго полюб до неї долучив, почав гукати Спектрофом та Мелодію, але вона не відгукувалася. Спектрограф хотів відпочити десь та самостійно забити в будинок, але на воли був відомий випадок, владати який можна було лише розгаданим ребус:

Мал. 3. Зразок виконання індивідуального завдання

Розв'яжи улюблений кросворд. Кожен тертий квадрат – порожній клітинка. Усього слів 11.

І	Ф	Д	И	І	А	Т	О	Д	Н
Л	Ь	А	Н	К	О	Д	Й	І	
Р	Т	М	І	Ч	Н	В	І	И	Н
І	В	М	И	Н	І	С	Л	І	Т
А	Л	Е	Л	Ь	Й	О	П	Н	У
Р	А	П	Е	К	О	Н	А	Г	К
К	Н	Б	Л	Т	Р	Н	М	І	В
А	А	Л	Е	І	В	І	Р	Л	П
Х	Ф	Й	Е	Р	А	Н	Е	Т	О
І	Н	Ш	Л	О	Т	О	З	О	Ф

1. Тільки що пригадали створити спектрограф і мелодію...
2. Ахвілі і дивною вибору фотомікроскопів... мелодія.
3. Спектр завжди був якийсь на... за допомогою спеціальної фотоплівки.
4. Найбільш чудовий для фонетичного аналізу мелодійний характеристика е... спектрограф.
5. ... спектрографі застосовується для демонстрації спектру звуку на екрані.
6. ... спектрографі застосовується для дослідження спектру звуку.
7. Фотомікроскоп, що використовується для створення спектрографів, грає роль...
8. Крім аналізу за допомогою вибору фотомікроскопів... аналіз, на який досягається за допомогою безперервного сканування звуку.
9. Прокрем і слово "хитрий" означає "хитрий"...
10. Починає використання звуку в спеціальності... спеціальні і розроблені на спектрах.
11. Створив дослідницького аналізу і тоді, що музична записується на спеціальній... диск.

Завдання підготувала студентка 1 курсу (2018 рік) спеціальності «Прикладна лінгвістика» Вишняка Алла

Мал. 4. Зразок виконання індивідуального завдання

Специфічним є наповнення теми 8 «Програми-аудіоаналізатори» і теми 10 «Програмні продукти із синтезу мовлення». Оскільки метою цих тем є вивчення можливостей комп'ютерних програм з аналізу і синтезу мовлення відповідно, то після загальної презентації, що містить характеристику цих продуктів, подано студентські презентації, що відображають можливості конкретної програми (див. мал. 5). У середині презентації збережено вказівку на її автора.

Тема 10

- Загальна презентація до теми "Програмні продукти із синтезу мовлення"
- Презентація "Програма Розмовлялка"
- Презентація "Google Text to speech"
- Презентація "Програма CyberMova"
- Програма "Балаболка"

Мал. 5. Тема 10 «Програмні продукти із синтезу мовлення»

Важливим компонентом будь-якого дистанційного курсу на платформі Moodle є наявність глосарія. Терміни, що входять до «Словника прикладної фонетики», пов'язані з лекційними матеріалами, тобто студент, читаючи лекцію, має змогу отримати визначення того чи іншого терміна. Такі слова чи словосполучення виділяються синім кольором. Натискаючи на термін, можна побачити його дефініцію (див. мал. 6). При створенні нового запису у словнику можна активувати функцію «Цей запис повинен автоматично зв'язуватись». Саме так і реалізується гіперпосилання до відповідної словникової статті.

Системи АРМ, що використовують статистичні методи, включають три компоненти: словник, мовний набір даних і набір статистичних алгоритмів моделей звукових одиниць.

1) **Словник** (або лексикон від англ. Lexicon) – словник, у якому для Лексикону може мати кілька транскрипцій, що відбивають фонетичну варіацію фонем у слові. До словника можуть включатися не тільки слова, але й окремі частини мови.

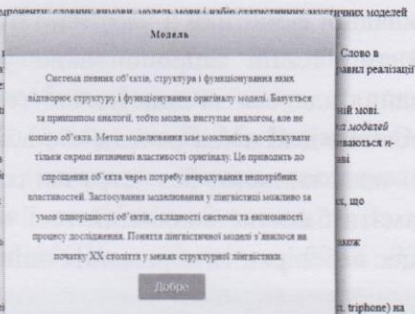
2) **Модель мови** (Language Model) теоретично повинна задавати семантичні Подібні обмеження можуть описуватися ринини граматичними моделями. Андрей А. Словник термінів прикладної фонетики: Модель 3 (зокрема частоту граматичних. Наприклад, біграмна модель задає ймовірності для всіх пар слів ймовірнісних характеристик здійснюється оцінка граматичної правдоподібності

Статистичні граматики будуються автоматично на основі мовних систем вводяться в комп'ютер (текстові бази даних).

3) Центральне місце в статистичних системах АРМ належить ймовірнісним прихованим моделям Маркова (англ. Hidden Markov Model або HMM).

У фонетичну базу розпізнавання входить:

- набір трифонеми – кілька тисяч контекстних реалізацій усіх фонем певної позиційних реалізацій фонем, поняття, близького до поняття алофона. Проте, зокрема, вказується на те, що це не є підстави
- б'єктивних слухових або артикуляційних критеріях, а з урахуванням ступеня акустичних відмінностей і їх впливу на результати розпізнавання;
- акустичні моделі інших мовних одиниць – складів, слів та навіть фраз.

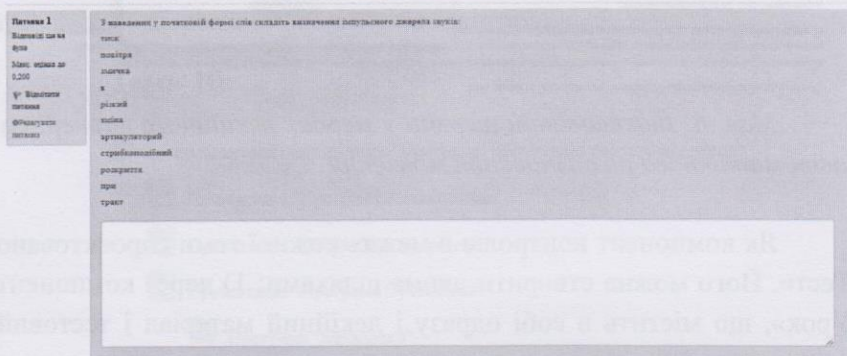
Мал. 6. Індексований термін у межах лекційного матеріалу з автоматичного розпізнавання мовлення

Як компонент контролю в межах кожної теми спроектовано «Тест». Його можна створити двома шляхами: 1) через компонент «Урок», що містить в собі одразу і лекційний матеріал і тестовий компонент; 2) окреме створення лекції через компонент «Сторінка» та окреме створення компонента «Тест». У курсі «Прикладна лінгвістика (фонетика)» було обрано другий варіант. Таким чином студент може охопити всі компоненти теми і тільки після цього пройти тестування для закріплення всього матеріалу.

Під час створення дистанційного курсу виникає низка проблем. Більшість із них пов'язана з адаптуванням матеріалів курсу до можливостей платформи Moodle. Зокрема, виникли труднощі з додаванням тесту на встановлення правильної послідовності, оскільки оболонка не передбачає такого різновиду тестів. Вихід з цієї ситуації можна знайти через тест «Відповідність», де слід вказати з одного боку нумерацію, а з іншого – відповіді, які треба розставити у хронологічному порядку.

Ще однією проблемою стало оформлення своєрідних тестів, у яких студенту потрібно побудувати визначення терміна

прикладної фонетики з хаотично поданих слів у початковій формі (цей тип тестів запропоновано у праці [6]). Реалізувати таке завдання вдалося за допомогою тесту типу «Есе», що передбачає відповіді з декількох речень або абзаців. Водночас перевірка тесту стає неможливою без втручання викладача, тобто не можна отримати бали за виконаний тест автоматично, і це дещо гальмує процес перевірки та отримання оцінки.

Мал. 7. Тестове завдання в межах теми «Основи акустичного аналізу мовлення»

Необхідною умовою успішного створення дистанційного курсу є впорядковані та структуровані навчальні матеріали, адже створення курсу – не тільки робота в навчальному середовищі Moodle, а ще й кропітка підготовка до цього. Досвід створення курсу «Прикладна лінгвістика: фонетика» засвідчив важливість підготовчого процесу. Спочатку весь матеріал до курсу був ретельно вчитаний і згрупований. Тільки після цього можна оформити дистанційний курс на платформі.

Подальший етап роботи передбачає апробацію дистанційного курсу в навчальному процесі, внесення потрібних модифікацій і доповнень, а також створення нових компонентів, передбачених платформою Moodle.

Література

- 1. Анисимов А. М.** Работа в системе дистанционного обучения Moodle. Учебное пособие. 2-е изд. испр. и дополн. Харьков: ХНАГХ, 2009. 292 с.
- 2. Кухаренко В. М., Рибалко О. В., Сиротенко Н. Г.** Дистанційне навчання: Умови застосування. Дистанційний курс: Навчальний посібник. 3-є вид. / За ред. В. М. Кухаренка. Харків: НТУ «ХП», «Торсінг», 2002. 320 с.
- 3. Положення** про дистанційне навчання. Затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України № 40 від 21.01.2004 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/03.html>.
- 4. Система** електронного навчання ВНЗ на базі MOODLE: Методичний посібник / Ю. В. Триус, І. В. Герасименко, В. М. Франчук / За ред. Ю. В. Триуса. Черкаси. 220 с.
- 5. Ситар Г., Сахарук І.** Дистанційні уроки з дисципліни «Вступ до спеціальності (прикладної лінгвістики): Принципи створення та структура. *Лінгвістичні студії*: зб. наук. праць / Донецький нац. ун-т; наук. ред. А. П. Загнітка. Донецьк : ДонНУ, 2010. Вип. 21. С. 283-288.
- 6. Ситар Г. В., Селіщев І. І.** Тестові завдання з курсу «Прикладна фонетика» для студентів спеціальності 6.020303 «Прикладна лінгвістика» / За ред. А.П. Загнітка. Донецьк : ДонНУ, 2007. 49 с.
- 7. Уніфіковані вимоги** до дистанційних курсів у Донецькому національному університеті від 26.05.2008 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dl.donnu.edu.ua/moodle/mod/resource/view.php?id=4809>.

Джерела

- Дистанційний курс «Прикладна лінгвістика: фонетика»:
<https://moodle.donnu.edu.ua/course/view.php?id=1982>